

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีสภาพความเปลี่ยนแปลงทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและวิทยาการด้านต่างๆ ตลอดจนความต้องการในการจัดการศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงทำให้มีการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้น ซึ่งในมาตรา 22 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการความรู้จากวิชาต่างๆมาหลอมรวมเข้าด้วยกัน และเน้นเรียนรู้จากการการแก้ปัญหา ดังนั้น การจัดหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้จึงมักเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นการบูรณาการเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความพร้อมต่อความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของชุมชนทุกระดับ การเรียนรู้ทางสังคมศึกษาจึงต้องใช้ข้อมูลความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ชุมชนจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียน โดยเฉพาะในการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น โดยมีบุคคลในครอบครัวและบุคคลในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดและให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจท้องถิ่น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการพัฒนาท้องถิ่นกับการพัฒนาสังคมระดับที่กว้างขึ้น อันจะช่วยให้เยาวชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมระดับต่างๆ ได้มั่นคงและไม่แปลกแยก

ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองในด้านต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของตน ผู้วิจัยจึงจัดทำหน่วยบูรณาการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยจัดบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักจังหวัดของตนเองมากขึ้น ทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่า

เกิดความรักความผูกพันและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน อันอาจนำไปสู่การพัฒนาตนเองตามแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนเข้าใจแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

อนึ่ง การที่ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ โดยเฉลี่ยเพียงระดับพอใช้ นั้น สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังเร่งสอนเนื้อหาให้ได้มากที่สุด ทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว จึงอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพปัญหา ผู้เรียนมีโอกาสรู้จากการปฏิบัติและการคิดเองไม่เต็มที่ โดยเฉพาะการฝึกการคิดละเอียด ส่งผลให้ผู้เรียนมีจุดอ่อนด้านความรอบคอบ ความเข้าใจในสิ่งที่คิด และความอดทนในการขบคิดปัญหาเป็นเวลานานๆ ซึ่งมีผลให้ไม่สามารถคิดหาทั้งด้านสาเหตุของปัญหา ผลกระทบของปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา และการนำความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหา ซึ่งผู้ที่จะสามารถเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ต้องสามารถพิจารณาข้อดีข้อเสียที่จะเกิดขึ้น และมีความสามารถที่จะเลือกทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุดต่อตนเองและผู้อื่น

พระธรรมปิฎก (2543) ได้กล่าวถึงวิธีคิดแก้ปัญหาที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ซับซ้อนได้มากขึ้น หลักการคิดเริ่มจากการทำความเข้าใจตัวปัญหาหรือทุกข์ให้ชัดเจน สืบค้นหาสาเหตุ เตรียมแก้ไขและวางแผนกำจัดสาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นวิธีหลักของศาสนาพุทธ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นการสอนวิธีคิดแก้ปัญหาที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดละเอียดได้ดี หลักการคิดเช่นนี้เรียกว่า หลักอริยสัจสี่ ซึ่งนอกจากจะใช้ได้ดีกับเหตุการณ์ในอดีตแล้ว ยังเป็นวิธีคิดที่ทันสมัยเพราะนำมาประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ดี

การสอนการคิดละเอียดให้กับผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการคิดเบื้องต้นและเป็นการคิดพื้นฐานที่ควรส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในการคิดลักษณะอื่นที่มีความซับซ้อนมากขึ้นต่อไป การคิดละเอียดเป็นการคิดให้ได้ข้อมูลซึ่งจะทำให้การคิดมีความรอบคอบมากขึ้น โดยการคิดหัวข้อหลักและคิดให้ได้รายละเอียดย่อยมากขึ้น การคิดละเอียดจึงส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต พิถีพิถัน และรอบคอบ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการสอนแบบอริยสัจสี่ ในหน่วยบูรณาการเรื่องเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรหมรังษี จังหวัดลพบุรี มีการคิดละเอียด และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนหน่วย
บูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอนแบบอริยสัจสี่ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรหมรังษี จังหวัดลพบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการคิดละเอียดระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนหน่วยบูรณาการ
เรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอนแบบอริยสัจสี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนพรหมรังษี จังหวัดลพบุรี

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 นักเรียนที่เรียนหน่วยบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอน
แบบอริยสัจสี่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 นักเรียนที่เรียนหน่วยบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอน
แบบอริยสัจสี่ มีการคิดละเอียดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4.1.1 ประชากร ที่ใช้งานวิจัยนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
พรหมรังษี จังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 60 คน ซึ่งแต่ละห้องจัด
แบบความสามารถทางการเรียน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรหมรังษี จังหวัด
ลพบุรี ปีการศึกษา 2549 โดยการสุ่มเป็นกลุ่มด้วยการจับสลากเลขห้องได้ห้อง 1/1 จำนวน 30 คน

4.1.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี ระยะเวลาที่ใช้
ในการดำเนินการทดลองทั้งหมด 12 ชั่วโมง ประกอบด้วยเนื้อหาและจำนวนชั่วโมงดังนี้
เกษตรกรรม 4 ชั่วโมง อุตสาหกรรม 4 ชั่วโมง และพาณิชยกรรม 4 ชั่วโมง

4.1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอนแบบอริยสัจสี่
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่
 - (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - (2) การคิดละเอียด

4.1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ปีการศึกษา 2549 โดยทดสอบก่อนการทดลอง จากนั้นดำเนินการทดลองโดยใช้เวลา 12 ชั่วโมง และหลังการทดลองทดสอบอีกครั้ง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 หน่วยบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี หมายถึง หน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดลพบุรี ในด้านเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม มีการบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความรู้ความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลเนื่องมาจากผลประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ หรือเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้หน่วยบูรณาการ เรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี โดยการสอนแบบอริยสัจสี่ โดยวัดจากคะแนนการทดสอบ

5.3 การคิดละเอียด หมายถึง การคิดให้ได้ข้อมูลอันส่งผลให้การคิดมีความรอบคอบ และชัดเจนขึ้นคือ ให้ความเข้าใจในสิ่งที่คิด ซึ่งการประเมินผลการคิดละเอียดพิจารณาจากความสามารถในการให้หัวข้อหลัก และรายละเอียดย่อยเกี่ยวกับเรื่องที่คิดได้โดยวัดจากคะแนนการทดสอบ

5.4 การสอนแบบอริยสัจสี่ หมายถึง การสอนวิธีคิดแก้ปัญหาตามแนวพุทธธรรม ประกอบด้วยขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ทุกข์ คือการกำหนดสภาพปัญหา เป็นขั้นแถลงปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจให้รู้ขอบเขตของปัญหา

ขั้นที่ 2 สมุทัย คือการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัย
มูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องกำจัดให้หมดสิ้นไป

ขั้นที่ 3 นิโรธ คือการกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ เป็นขั้นชี้บอกภาวะปราศจาก
ปัญหาอันเป็นจุดหมายที่ต้องการ ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นไปได้และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง
ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ

ขั้นที่ 4 มรรค คือการกำหนดวิธีการแก้ปัญหา เป็นขั้นกำหนดวิธีการ ขั้นตอนและ
รายละเอียดที่จะต้องลงมือปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ได้หน่วยบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งผ่านการทดลองแล้ว
- 6.2 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6.3 ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดละเอียด และนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต